

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“โมหสมพฺพณ — มีโมหะเป็นเครื่องผูกพัน”

โมหสมพฺพณ อ่านตามภาษาบาลีว่า โม - หะ - ลำ - พัน - ทะ - นะ มาจากคำว่า โมห (ความหลง, ความไม่รู้) กับคำว่า สมพฺพณ (เครื่องผูกพัน) รวมกันเป็น โมหสมพฺพณ แปลรวมกันได้ว่า มีโมหะเป็นเครื่องผูกพัน แสดงถึงความเป็นจริงของกิเลสประการหนึ่ง คือ โมหะหรืออวิชชา ความหลง ความไม่รู้ ซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิตที่เกิดกับอกุศลจิตทุกขณะ ขณะที่โมหะเกิดขึ้นครอบงำจิต ก็เรียกว่า เป็นบุคคลผู้มีโมหะเป็นเครื่องผูกพัน トラบใดก็ตามที่ยังมีโมหะอยู่ ก็ยังเป็นเหตุทำให้ท่องเที่ยววนเวียนไปในสังสารวัฏต่อไป เมื่อโมหะเกิดขึ้น ก็ผูกพันสัตว์ไว้ในความไม่รู้ประการนั้นๆ ผูกพันไว้ไม่ให้เป็นกุศล ผูกพันไว้ไม่ให้ออกไปจากสังสารวัฏ และโมหะก็เป็นรากเหง้าของความไม่ดีทั้งหมด ที่มีการกระทำในสิ่งที่ไม่ดีประการต่างๆ ก็เพราะโมหะ ผู้ที่จะดับโมหะได้อย่างหมดสิ้น คือพระอรหันต์เท่านั้น พระอรหันต์เป็นผู้ห่างไกลแสนไกลจากกิเลสทั้งปวง

ข้อความในปรมัตถทีปนี อรรถกถา ขุททกนิกาย อุทาน อุเทนสูตร แสดงถึงความเป็นจริงของผู้ที่มีโมหะเป็นเครื่องผูกพัน ดังนี้

สัตว์โลกเหล่านั้น มีโมหะเป็นเครื่องผูกพัน คือเกลือกกลั้วไปด้วยโมหะ เมื่อไม่รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่เป็นประโยชน์แก่ตน จึงไม่ดำเนินไปในสิ่งที่เป็นประโยชน์ สัมผัสแต่สิ่งที่มีโทษประโยชน์ อันนำความทุกข์มาให้ และพอกพูนอกุศลเป็นอันมาก

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ทุกคำเป็นคำจริง เป็นคำหวังดี เป็นคำอนุเคราะห์เกื้อกูลเป็นประโยชน์ทำให้ผู้ฟังผู้ศึกษาได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นกัลยาณมิตรสูงสุด เพราะเหตุว่า ทุกคำจริงของพระองค์ไม่ได้มีความประสงค์ให้ใครเข้าใจผิดเลยแม้แต่น้อย แต่พระองค์ทรงแสดงธรรมโดยนัยต่างๆ มากมาย หลากหลาย โดยประการทั้งปวง ที่จะทำให้ผู้ฟังผู้ศึกษาค่อยๆ เข้าใจขึ้น เข้าใจในความเป็นจริงของธรรม ตามความเป็นจริงตามกำลังปัญญาของผู้ฟัง แม้แต่ในเรื่องของโมหะ ซึ่งเป็นความหลง ความไม่รู้ พระองค์ทรงใช้พยัญชนะมากมายที่แสดงถึงความจริงของธรรมประเภทนี้ ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่ไม่รู้สิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง เป็นสภาพธรรมที่ทรงไว้ซึ่งลักษณะของตน คือไม่รู้ตามความเป็นจริง ไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะเป็นอย่างอื่น เป็นจริงอย่างไร ก็เป็นจริงอย่างนั้น

โมหะหรืออวิชชา เป็นสภาพธรรมที่ไม่รู้ในสิ่งที่มีจริงในขณะนี้ว่าเป็นธรรม ไม่ใช่เรา สำหรับสิ่งที่มีจริงนั้นมีจริงๆ ในขณะนี้ ทุกขณะตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่พ้นจากธรรมเลย ไม่ต้องไปแสวงหาธรรมที่ไหน เพราะมี

จริงทุกขณะ ไม่ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทรงแสดงธรรมโดยนัยใดๆ ก็ตาม ก็ไม่พ้นไปจากธรรมที่มีจริงในขณะนี้ ขณะนี้มีธรรมเกิดขึ้นเป็นไป **ไม่มีขณะไหนเลยที่ไม่ใช้ธรรม** ไม่ว่าจะได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย คิดนึก ขณะกุศลจิตเกิด ขณะอกุศลจิตเกิด เป็นต้น เป็นธรรมที่มีจริง **ธรรมจึงไม่ได้อยู่ในหนังสือหรือตำราแต่อย่างใด แต่มีจริงในขณะนี้** โดยไม่ต้องไปแสวงหาที่ไหนด้วย หากไม่ศึกษาพระธรรมไม่ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงให้เข้าใจว่า อะไรคือธรรม ธรรมอยู่ในขณะไหน เป็นต้น ก็จะไม่เข้าใจความจริงของสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริงได้เลย เมื่อไม่เข้าใจความจริง กล่าวคือ **ไม่รู้ว่าขณะนี้**เป็นธรรม จึงหลงยึดถือในสิ่งที่กำลังปรากฏว่าเป็นเรา เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนหรือเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด หลงติดข้องในสิ่งที่ไม่มี เพราะเหตุว่าแท้จริงแล้ว **สิ่งที่มีจริงแต่ละหนึ่งนั้น จากไม่มี แล้วมีเหตุปัจจัยทำให้เกิดขึ้น ก็เกิดมี เมื่อมีแล้วก็ดับไปหมดไปไม่เหลือเลย** สิ่งที่ดับแล้วจะไม่กลับมาอีกในสังสารวัฏฏ์ เมื่อถูกโมหะผูกพันไว้ แลือกกแล้วไปด้วยโมหะ ก็ไม่รู้ความจริง แม้ธรรมกำลังปรากฏในขณะนี้ ก็ไม่รู้ จึงทำให้ยังต้องเกิดอีกร่ำไป และจะต้องประสบกับความทุกข์ทั้งกายและใจอันเนื่องมาจากการเกิดอีกมากมายนับประมาณไม่ได้

อกุศลจิตทุกขณะ ทุกประเภท เกิดเพราะโมหะ **ไม่รู้ว่าอะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล ไม่รู้ว่าอะไรเป็นผล**ที่มาจากเหตุ **ไม่รู้โดยประการทั้งปวง** ความเป็นจริงของโมหะ ไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะเป็นอย่างอื่นเกิดขึ้นเมื่อใด ย่อมทำกิจหน้าที่ไม่รู้ความจริง เมื่อนั้น **โมหะ เป็นอกุศลธรรมที่มีโทษ เป็นอันตรายมาก** เพราะไม่รู้ จึงทำทุจริตประการต่างๆ **ไม่รู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด ไม่รู้ว่าอะไรเป็นประโยชน์ อะไรเป็นโทษ** เมื่อไม่รู้อย่างนี้ ก็ทำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ โดย**ไม่รู้ว่าผลที่เกิดจากการทำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์นั้นร้ายแรงขนาดไหน ซึ่งมีแต่โทษเท่านั้นจริงๆ**

ในชีวิตประจำวัน อกุศลจิตเกิดบ่อยมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ **โมหะจึงเกิดกับขณะจิตมากมายอย่างนับไม่ถ้วน** ซึ่งถ้าไม่มีโอกาสได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จะไม่มีทางเข้าใจเลยว่า **ตนเอง**มากไปด้วยโมหะเป็นอย่างมาก สะสมสิ่งที่มีโทษทุกครั้งที่เป็นอกุศล ดังนั้นหนทางที่จะค่อยๆ ขัดเกลาละคลายโมหะซึ่งเป็นความหลง ความไม่รู้ได้นั้น ก็ด้วยการอบรมเจริญปัญญาเท่านั้น ซึ่งจะขาดการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวันไม่ได้เลยทีเดียว เมื่อเห็นคุณค่ามหาศาลของแต่ละคำที่เป็นคำจริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็จะไม่ละเลยโอกาสที่จะฟังที่จะศึกษาต่อไป **เพราะทุกครั้งที่ได้ฟัง ก็ได้เริ่มสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กละน้อย เมื่อได้มีความเข้าใจถูกเห็นถูก ก็จะเห็นความน่าอัศจรรย์ของพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่า สามารถเปลี่ยนจากผู้ที่มาไปด้วยโมหะความไม่รู้ ทำให้ค่อยๆ ขัดเกลาละคลายโมหะได้จริงๆ**

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๘๓๐๕๗๗